

בתי משפט

עמ 001242/04

בית משפט מחוזי תל אביב-יפו

תאריך: 23/05/2005

בפני: כב' השופט ישעיהו שנלר

בעניין:

פלוני

המערער

ע"י ב"כ עו"ד

דיבון

נגד

פלונית

המשיבה

ע"י ב"כ עו"ד

פיק

חקיקה שאוזכרה:

[חוק יחסי ממון בין בני זוג, תשל"ג-1973: סע' 2\(ב\)](#)[חוק לתיקון דיני המשפחה \(מזונות\), תשי"ט-1959](#)[חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, תשכ"ב-1962](#)[תקנות סדר הדין האזרחי, תשמ"ד-1984: סע' 258 כו](#)[חוק החוזים \(חלק כללי\), תשל"ג-1973: סע' 23](#)[חוק המקרקעין, תשכ"ט-1969: סע' 8](#)[חוק המתנה, תשכ"ח-1968: סע' 5](#)[חוק המתוכים במקרקעין, תשנ"ו-1996: סע' 9](#)[חוק ההתיישנות, תשי"ח-1958: סע' 19](#)[חוק הירושה, תשכ"ה-1965: סע' 20, 22, 25](#)[חוק בית המשפט לעניני משפחה, תשנ"ה-1995: סע' 3\(ג\), 9](#)[חוק בתי המשפט \[נוסח משולב\], תשמ"ד-1984: סע' 79א](#)

מיני-רציו:

* משפחה – יחסי ממון בין בני-זוג – הסכם ממון

* משפחה – בית-המשפט לענייני משפחה – סמכות

* בתי-משפט – סמכות – הסכם ממון בין בני-זוג

* בתי-משפט – ערעור – התערבות בשיקול דעתו של בית המשפט קמא

אימתי תבטל ערכאת הערעור אישור הסכם ממון על-ידי ביהמ"ש לענייני משפחה

הערעור הופנה כנגד החלטת ביהמ"ש לענייני משפחה לתת תוקף של פסק-דין להסכם ממון בין הצדדים. לטענת המערער, הליך אישור ההסכם היה פגום שכן לא הובהרו לו הוראות ההסכם, משמעותו ותוצאותיו. כן טען המערער כי מדובר בהסכם הנוגד את תקנת הציבור וכי לא היה על ביהמ"ש לאשרו.

ביהמ"ש המחוזי קיבל את הערעור ופסק כי:

בבואו לאשר הסכם ממון, על ביהמ"ש לבחון לא רק את זהות המתקשר ורצונו החופשי, אלא גם את הבנת כל אחד מבני הזוג, את משמעות ההסכם ואת תוצאותיו. זוהי דרישה מהותית וברור שאם ביהמ"ש אישר הסכם ממון שלא בדרך האמורה, ניתן להשיג עליו במסגרת הליך של ערעור, על ההליך השיפוטי, ולא לתקוף את ההליך השיפוטי לשעצמו, במסגרת תקיפת הפן ההסכמי. אישורו של הסכם ממון, אינו דומה לפשרה שניתן לה תוקף של פס"ד, שכן מדובר בתנאי חיצוני שהוא תנאי לתקפותו של ההסכם. לכן, הפרת ההסכם מחייבת פנייה לביהמ"ש, ככל הסכם אשר צד הפר אותו. לא ניתן לפנות בענין הסכם ממון, אף אם אושר - וזאת בלבד - ישירות להוצאה לפועל.

התערבות ערכאת הערעור תוך קביעה כי נפל פגם בהליך השיפוטי, תעשה במקרים חריגים ויוצאים מהכלל ולא כדבר שבשגרה. גם אם מוקנית זכות ערעור, לא קיימת זכות מוקנית להבאת ראיות על אופן ניהול ההליך בפני בימ"ש, ורק במקרים חריגים, לאחר הנחת תשתית עובדתית ראויה, מוצדק יהיה להתיר הבאת ראיות נוספות.

ההליך כפי שהתנהל בפני ביהמ"ש אמור לבוא לידי ביטוי בפרוטוקול הדיון ובמתן האישור ופסק הדין להסכם. טענות והשגות אשר אינן באות לידי ביטוי כלשהו בפרוטוקול הדיון, בדרך כלל לא תתקבלנה, להבדיל, ייתכן, מטענה שהוגשה בקשה לתיקון פרוטוקול ובימ"ש קמא לא נעתר לה, למרות שהיה מקום לכך, שאזי הערעור הוא גם על בקשה אחרונה זאת. ודוק, גם אם מפרוטוקול הדיון עולה כי יש מקום להשגה זאת או אחרת, עדין לא ימהר בימ"ש של ערעור להתערב במתן האישור ו/או תוקף של פסק דין לו.

עצם הצהרה של בני הזוג כי אכן הבינו משמעותו ותוצאותיו לא תמיד יהיה די בה. במיוחד, מן הראוי כי ביהמ"ש יסביר לכל אחד מבני הזוג, את התנאים לחלות תנאים אלו ואחרים, ובמיוחד ששאלה זו היא מהותית ביחס להסכם ספציפי זה או אחר. כן ראוי כי אותו הסבר ספציפי ימצא את ביטוי אף בפרוטוקול הדיון. ככלל, על בימ"ש המתבקש לאשר הסכם ממון ו/או ליתן תוקף של פס"ד להסכם הכולל אף הסכם ממון, לבחון, בחון היטב מדוע אכן נמנע אחד מהצדדים להיוועץ עם גורם חיצוני. עצם סירוב שכזה, חייב להדליק "נורה אדומה" בפני ביהמ"ש, שאינו "חותמת גומי" לאישורי הסכמים. לעיתים, באים צדדים לפני ביהמ"ש ומבקשים לאשר הסכם, אולם לאחר בחינה מדוקדקת, נוכח ביהמ"ש כי אין תוכנו כבד. לא בכדי קבע המחוקק הליך משפטי מיוחד לאישור הסכמי ממון, ועל ביהמ"ש לא להתעלם מדרישות המחוקק על כל המשתמע מהן, גם אם אכן יכול ויהא כרוך הדבר בזמן שיפוטי זה או אחר.

בנסיבות העניין, מדובר בהסכם חריג בתוכנו, המהווה, למעשה, הסכם גירושין לכל דבר ועניין. במצב שכזה, דומה כי היה על בימ"ש קמא לסרב לאשר את ההסכם, או למצער, לדחות את אישורו למועד אחר, על מנת שיהיה סיפק בידי בעל הדין לשקול את רצונו האמיתי כדבעי. קשה לקבל - על סמך האמור בפרוטוקול - שאכן המערער הבין שכריתת ההסכם, הגם שמאפשרת היא שלום בית, אינה מונעת סיכול שלום הבית על ידי רצון חד-צדדי של המשיבה, וחלות הוראות ההסכם. זהו אחד המקרים החריגים אשר אין מנוס לקבוע כי ההליך המשפטי, כפי שבא לידי ביטוי בפרוטוקול הדיון ובהחלטה, אינו ממלא אחר הנדרש - ככל שמדובר על הסכם ממון.

פסק - דין

1. ערעור על "אישור ופסק-דין" שניתן ע"י בית המשפט לענייני משפחה בכפר-סבא (כב' השופטת קראוס), מיום 13.6.04, אשר אישר ונתן תוקף של פסק דין להסכם בין הצדדים מיום 8.6.04 (להלן- ההסכם), על-פי [חוק יחסי ממון בין בני זוג](#), תשל"ג-1973 (להלן- חוק יחסי ממון), [חוק לתיקון דיני המשפחה \(מזונות\)](#), תשי"ט-1959, [חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות](#), תשכ"ב-1962 וחוק בית-המשפט לענייני משפחה, תשנ"ה-1995 (להלן – חוק בית-המשפט לענייני משפחה).

2. ענייננו בערעור על הליך אישור ההסכם ומתן תוקף של פסק דין להסכם, להבדיל מטענה לבטלותו של ההסכם בגין פגם בכריתתו ומכוח טענה זו, לבטלותו של האישור ופסק הדין.

ההסכם

3. ההסכם משתרע על פני עמודים רבים ונפרט מעיקריו כדלקמן:

א. הצדדים נישאו כדמו"י ביום 10.2.99 ומנישואיהם אלו נולדו לצדדים, ילדה ילידת 16.11.00 וילד יליד 13.6.03 (להלן- הילדים).

לצדדים זכויות בחלקים שווים במקרקעין על פי הסכמי רכישה ושיתוף, אשר משקפים את הזכות לבניית דירה בת ששה חדרים וכשרשומה הערת אזהרה לטובתם (להלן- המקרקעין).

ב. פרקי ההסכם כוללים הוראות לשלום בית, הוראות ביחס לפירוד בין הצדדים כתוצאה ממשלוח הודעה על ידי המשיבה (להלן – האישה או המשיבה), הוראות בענייני משמורת הילדים והסדרי ראייה ובנוסף הסדרים בנושא מזונות הילדים ומזונות האישה. כמו-כן, הוראות ביחס לגירושין ולתשלומים לאחר הגירושין והוראות בעניין הרכוש.

ג. עוד במבוא להסכם, צויין מפורשות כי חיי הנישואין נקלעו למשבר וכי ברצונם של הצדדים להסדיר בהסכם את יחסי הממון ביניהם, ענייני רכוש ועניינים אחרים "לרבות נסיון לשלום בית ולחילופין הסכם בעת פירוד ו/או גירושין ..". ובהמשך כי הצדדים הגיעו להסכמה "בכל העניינים הכרוכים בהסכם לשלום הבית ולחילופין הגירושין, לרבות מזונות הילדים..".

ד. בפרק שלום הבית התחייב המערער, בין השאר, כי "לא יפגש, ו/או לא יתרועע ו/או לא יקיים קשר מכל סוג שהוא, עם בחורה ו/או אשה ו/או נשים [להלן: "אשה זרה"] שאיננה רעייתו שלא בידיעתה ובהסכמתה המוקדמת בכתב של רעייתו...".

הפרה של התחייבות זאת הנה בגדר הפרה, אשר תקנה למשיבה כל סעד או תרופה וכן יהא בה "עילה מוסכמת למשלוח הודעת פירוד [להלן: "ההודעה"] ו/או תגירושין על ידי האשה...". וכי עם קבלת הודעה ימלא המערער אחר התחייבותיו.

עוד התחייב המערער לדווח למשיבה, מידי יום בתחילת היום או על פי בקשתה, על סדר יומו ופגישותיו "בכל יום ובכל שעה ...", כולל פגישות לימודים או עסקים או פגישה אישית או כל אירוע אחר בו ישתתף.

כך גם התחייב המערער להפקיד משכורתו וכל כסף אחר שיקבל, לחשבון בנק משותף, כולל העברת תלוש השכר לאשה.

בנוסף, התחייב המערער לכלכל את המשפחה ולהימנע מעשיית דיספוזיציה בנכס או זכות כלשהי, כולל רישום הערה על ידי האשה להבטחת האמור ואף נקבעו הוראות לפיהן ימסור המערער למשיבה ערבות בנקאית על סך \$ 155,000, להבטחת זכויות המשיבה במקרקעין, עד שניתן יהיה לבצע את רישום ההערה.

כן נאסר על המערער להחזיק חשבון בנק נפרד, בין בארץ ובין בחו"ל.

לבסוף נקבע כי כל הפרה של אחת מההתחייבויות, דינה כהפרה יסודית אשר תהווה גם עילה למשלוח ההודעה על הפירוד או להגשת תביעת גירושין על ידי האשה.

עוד צויין כי אם תגיש האשה תביעת גירושין בשל התנהגותו של הבעל כלפיה "מכל סיבה שהיא", האשה זכאית לשלוח את הודעת הפירוד.

ה. בפרק הפירוד נקבע, כי עם משלוח הודעה מתחייב המערער לעזוב את דירת המגורים, תוך שיוציא את המטלטלין השייכים לו.

בנוסף, יעביר המערער על שם המשיבה את מלוא זכויותיו במקרקעין ובדירה שתיבנה על המקרקעין. כך, גם יהא על המערער לרשום את זכויותיו במקרקעין על שם המשיבה, כשהן נקיות מכל חוב ושעבוד, תוך שעליו לפרוע את מלוא המשכנתאות וכן לשלם את חובות הצדדים, הן ביחס לרכישה והן תשלום אשר יוותר להשלמת הבניה, כשרק האשה והילדים יהיו רשאים להתגורר במקרקעין ובדירה "והבעל לא יטען לזכויות כל שהם כנגד האשה והילדים...". לא למותר להוסיף, כי כל ההוצאות בגין ההעברה יחולו על המערער, כולל מיסים וכי התחייבויות המערער הנן בלתי תלויות בחיוב של האשה ככל שיהיה, וכן לא ניתן יהיה לטעון טענת קיזוז.

ככל שהצדדים לא יתגוררו עדיין בדירה שתבנה במקרקעין, הרי בנוסף להתחייבויות דלעיל, יממן המערער את מלוא עלות שכירות הדירה בה תתגורר האשה, בהתאם לסכום השכירות שיהיה נקוב בהסכם השכירות ולא פחות מ-\$700. כן ישא בכל הוצאות אחזקת הדירה.

ו. בפרק הסדרי הראיה נקבע, כי רק לאחר הגיע כל אחד מהילדים לגיל 13 יהיה רשאי המערער לקבל את הילדים, בנוסף לשני ביקורים פעמיים בשבוע אחר הצהריים, גם לכל סוף שבוע שני וכן למחצית החגים והחופשות. עוד נקבע כי המשיבה תהא רשאית להתגורר עם הילדים בכל מקום שתחפוץ כולל הגירה לחו"ל.

לבסוף, הסכימו הצדדים "כי הסדרים אלו יהיו תקפים גם לגבי כל ילד ו/או ילדה שיוולדו לצדדים לאחר החתימה על הסכם זה".

ז. בפרק מזונות הילדים, נקבעו אלו מלכתחילה לסכום של 3250 ₪ עבור כל ילד עד הגיעו לגיל 21 וכן הוראה כי האמור יחול גם לגבי ילד שיוולד לאחר אישור ההסכם.

הוראות אלו תוקנו באופן שהסכום בגין כל ילד יעמוד על 3000 ₪ בלבד. כן נקבעו הוראות בדבר תשלום הוצאות רפואיות חריגות ותשלום הוצאות החינוך וכן הוצאות אחזקת המדור על ידי המערער. כן חוייב המערער בתשלום של \$700 לחודש עבור מדור הילדים, עד הגיע האחרון לגיל 21, אלא אם תתגורר

האשה עם הילדים בדירה שבמקרקעין, שאזי הסכום יהיה מחצית מהסכום האמור.

עוד התחייב המערער שלא לתבוע בשום צורה הפחתת מזונות הילדים ו/או תשלום מדורם "לרבות גם אם תחול הרעה במשכורתו ו/או ישתנה מצבו האישי, ו/או מכל סיבה שהיא".

עם זאת, יגדלו שעורי המזונות של הילדים באופן יחסי לעליית שיעור השתכרותו של המערער, לעומת השתכרותו בעת עריכת ההסכם.

ח. המערער התחייב לשלם לאחר מתן הודעה, למזונות האשה, סכום של 2500 ₪ לחודש ובנוסף \$ 700 למדורה, אם לא תתגורר בדירה שבמקרקעין. סכומים אלו לא ניתנים יהיו להפחתה גם אם האשה תעבוד. גם סכומים אלו יגדלו בהתאמה כדלעיל.

החויב יחול גם אם הבעל יגיש תביעת גירושין, כשהתשלום הנו בנוסף לכתובתה של האשה.

ט. בכל הקשור לחלוקת הרכוש, נקבע כי יערך איזון משאבים בין הצדדים תוך 7 ימים לאחר יום ההודעה או במקרים הקבועים בחוק או בעת שתוגש תביעת גירושין על ידי אחד הצדדים.

ככל שיערך איזון המשאבים שלא בשל ההודעה, אזי הבעל יהיה זכאי לרבע מערך הדירה, כשרבע נוסף יעביר על שם הילדים.

כל נכסים ו/או כספים ו/או זכויות שיהיו על שם האשה, לא יהיו ברי איזון וישארו על שם האשה, כולל זכויות סוציאליות לרבות ממקום עבודתה. מאידך, תהא האשה זכאית למחצית מכל נכס או זכות שתהא על שם המערער, כולל רכוש מלפני הנישואין או רכוש שיקבל המערער במתנה או בירושה. כך גם כל גמלה שיהיה זכאי לה המערער וכן פנסיה וקופות תגמולים וכדומה. כן נקבעו הוראות ביחס לתכולה וביחס למכוניות.

י. בסעיף 72 להסכם צויין "הצדדים מצהירים ומאשרים כי קראו את ההסכם

הבינו את תוכנו ואת כל הכתוב בו, משמעויותיו ותוצאותיו וכי חתמו עליו מרצונם הטוב והחופשי ללא כל אילוץ".

טרם לכן בסעיף 70 "ידוע לבעל כי האשה מיוצגת ע"י עו"ד דוד הלפגוט, והבעל רשאי להתייעץ ביחס להסכם עם עו"ד אחר...".

האשור ופסק הדין

4. טרם נידרש לטענות הצדדים בערעור, נפרט, בקצרה, את אשר עולה מפרוטוקול הדיון בפני בית משפט קמא.
- המערער: "אני לא מיוצג. אני לא התייעצתי עם עו"ד משום שההסכם, לפי איך שאני רואה אותו, הוא הסכם שלום בית ואין לי שום כוונה עתידית לקום וללכת וגם לא מצד אשתי.
- למרות שבית המשפט מציע לי להתייעץ עם עו"ד בקשר להסכם, אני בכל זאת מחויב להסכם שנחתם".
- עוד ציין המערער, כי הוא יועץ פיננסי בבנק המזרחי ומשתכר 8000 ₪, כי ההורים משני הצדדים מממנים את השכירות בהוסיפו "על פי רמת החיים שאנחנו חיים כרגע, למרות שזה עומד להשתנות, זה מה שאני, אשתי ועורך דינה הסכמנו. אני הייתי שמח אם אפשר היה להוריד את סכום המזונות.
- כל הכתוב בהסכם הוא על פי בקשת האישה. ההורים שלי לא יודעים על ההסכם הזה...". כן הוסיף כי התחייב לשלם על פי ההסכם, כל חודש 17,500 ₪.
- לאחר הפסקה, הצדדים ובא כוח האשה, דאז, ציינו כי תוקנו סכומי המזונות, כשהמערער מציין כי החיוב שלו עומד עתה על 13,000 ₪, זאת על סמך השתכרות עתידית שלו. ושוב "לשאלת בית המשפט – אני לא רוצה להתייעץ עם עו"ד, כי אני רוצה שלום-בית".

5. טרם מתן אישור ופסק דין, צויין בפרוטוקול:
- "הצדדים:** לאחר שבית המשפט מקריא את עיקרי ההסכם, אנו מאשרים כי חתמנו על ההסכם מרצון חופשי ומתוך הבנת ההסכם, משמעותו ותוצאותיו".
- במסגרת האישור ופסק הדין, ציין בית-משפט קמא "לאחר שתוכן ההסכם הוקרא, הוסבר והובהר לצדדים, והם הצהירו כי עשו את ההסכם מרצונם החופשי ובהבינם את משמעותו ותוצאותיו, ניתן בזה אישור ותוקף של פס"ד להסכם המצורף... עפ"י חוק..."

טענות הצדדים

6. המערער טוען כי בית-המשפט קמא לא היה צריך לאשר את ההסכם, לאחר שמדברי המערער בפני בית-המשפט, היה ברור כי לא התקיימו ולא חלו התנאים לאישור הסכם ממון, משהמערער לא הבין כלל את הוראות ההסכם, משמעותו ותוצאותיו. כן, כי מדברי המערער ומתוכן ההסכם עולה, כי לא היתה גמירות דעת למערער לקיים את ההסכם וכי המערער לא הבין שמדובר בהסכם תקף ומחייב אשר יכול ויבוא לידי בצוע. עוד טען המערער, כי למעשה לא מדובר בהסכם כמשמעותו הרגילה והמקובלת, אלא ב"הסכם סנקציה", כלשונו וכי תוכנו נוגד את "תקנת הציבור". כל שעולה מדברי המערער בפני בית משפט קמא, שסבר כי חוזר הוא לחיות חיי שלום בית עם המשיבה וכי הוטעה לחשוב, שכל עוד הצדדים חוזרים לשלום בית, ההסכם אינו חל כלל. עוד נטען, כי על רקע ההוראות הדרקוניות של ההסכם, היותו של המערער ללא ייצוג ודבריו של המערער, היה על בית-משפט קמא, להימנע מלאשר את ההסכם וכי האישור לכשעצמו נוגד את תקנת הציבור. כך גם היה ברור, כי המערער אינו מסוגל לקיים את הוראות ההסכם.

בכל הקשור לפן העובדתי, ציין המערער כי ביום 9.5.04, נפגש עם אשה שהיתה לקוחה שלו בבנק ולאחר שהמשיבה לחצה עליו, סיפר לה אודות פגישותיו עמה, כשציין מפורשות כי לא קיים עמה יחסי אישות וכי ניתק את הקשר ביניהם. מכאן עבר המערער לתאר את השתלשלות האירועים עד לעריכת ההסכם, כולל אשר ארע בדיון בפני בית-משפט קמא. כן תאר את אשר ארע לאחר אישור ההסכם. לטענתו, לאחר כשבועיים ממועד פסק הדין, לחצה עליו המשיבה לגלות לה דברים נוספים. הוא התוודה כי בעבר פנה ליצאניות. בתגובה דרשה המשיבה כי יעזוב את הדירה וכן הגישה תביעת גירושין ואף מסרה הודעת פירוד. בטיעונו בעל-פה, הדגיש ב"כ המערער כי המערער תוקף את הליך האישור, כשהטענה הנה שהמערער לא הבין את משמעותו של ההסכם ותוצאותיו.

כן מציין המערער את היותו ללא ייצוג משפטי, תוך הפניה לאשר נקבע ב**רע"א 6810/97 בן שושן נ. בן שושן פ"ד נא(5)**, 375 וכי בנסיבות שכאלו, היה על בית-משפט קמא, או להורות למערער לספר להוריו, או שלא לאשר את ההסכם. כן היה עליו להיווכח, שאכן כל צד ירד לשורשו של ההסכם. ב"כ המערער הפנה להוראות החריגות, שברור לטענתו, שאדם לא

היה חותם על הסכם שכזה, מתוך גמירות דעת. יתר על כן, מדברי המערער בפני בית-משפט קמא עולה, כי סבר הוא שמדובר על הסכם שלום בית בלבד, זאת ותו לא.

7. המשיבה טוענת כי אין שחר לטענות המערער, כאילו פעל בית-משפט קמא בניגוד

להוראות הדין, בכל הקשור לאישורו של ההסכם.

לטענת המשיבה הגשת הערעור לכשעצמו, הנה בגדר נסיון להלך אימים על בית-משפט קמא, במסגרת עתירה לביטולו של ההסכם בטענות של פגם בכריתתו.

בעת אישור ההסכם פעל בית-המשפט עפ"י הוראות הדין, הן אלו הקשורות [לחוק יתסי ממו](#), והן הוראת [תקנה 258 כו](#) [לתקנות סדר הדין האזרחי](#) תשמ"ד-1984 (להלן - תקנות סדר הדין האזרחי). לא רק שבית-משפט קמא הבהיר לצדדים את משמעותו של ההסכם ואף נכח כי אכן הצדדים חתמו על ההסכם מרצונם החופשי, תוך שהבינו את משמעותו ותוצאותיו, אלא בית-משפט קמא אף פעל לפנים משורת הדין והקריא לצדדים את ההסכם במלואו, תוך התעמקות בו והמלצה לעריכת שינויים.

עוד טוענת המשיבה, כי למעשה הערעור הנו מסווה של טענה על פגם בכריתת ההסכם. בעיקרי טיעוניה, מפרטת המשיבה את אשר ארע, לטענתה, הן במסגרת ההליך בעת אישור ההסכם והן את ההליכים שלאחריו, כולל אשר ציין בית-משפט קמא, לטענתה, אודות הליך אישור ההסכם. המשיבה מוצאת לנכון להדגיש את עתירתו של המערער למחיקת התובענה שהגיש לבית-משפט קמא, שעניינה ביטול ההסכם, לרבות ההוצאות הגבוהות שנפסקו כנגדו.

לגופן של טענות, טוענת המשיבה כי אין מקום שערכאת הערעור תתערב באותם ממצאים ועובדות שקבע בית-משפט קמא במסגרת הליך האישור, וככל שקיימות טענות בדבר אשר ארע שם, הרי על בית-משפט קמא להיזקק לכך.

לבסוף, מתייחסת המשיבה לתוכנו של ההסכם, תוך הבהרה כי מתוכנו עולה שהיה ברור כי מדובר על הסכם מחייב, שאינו הסכם לשלום בית בלבד.

בטיעונה בע"פ הדגישה ב"כ המשיבה, כי בית-משפט קמא, הקריא מילה במילה את כל ההסכם, כי המערער אדם אינטלגנטי, כשלמעשה כל שניתן אולי לטעון, שהמערער עשה טעות בשיקול דעתו. יתר על כן, הליך האישור נמשך זמן רב.

מכל מקום, אין בפני בית המשפט את אותה תשתית עובדתית, המאפשרת את תקיפת ההליך השיפוטי.

המסגרת הנורמטיבית

8. ההוראה הכללית שב**סעיף 23 לחוק החוזים** (חלק כללי), תשל"ג-1973, כי חוזה יכול

ויעשה בכל צורה שהיא "זולת אם היתה צורה מסוימת תנאי לתקפו על פי חוק או

הסכם בין הצדדים"

הדרישה הצורנית הקלאסית, עניינה דרישת הכתב המצויינת ב**סעיף 8 לחוק המקרקעין** תשכ"ט-1969, לפיה, התחייבות לעשיית עסקה במקרקעין טעונה מסמך בכתב. כמובן שלא די בהוראה זו והפסיקה נדרשה ליצוק תוכן לדרישת הכתב בנושאי מקרקעין.

ע"א 3205/00 נאטור נ' יאסין, פ"ד נה(4), 145; ע"א 649/73 קפולסקי נ' גולן בע"מ ואח', פ"ד כח(2), 291; ע"א 579/83 זונשטיין ואח' נ' אחים גבסו בע"מ, פ"ד מב(2), 278; ע"א 2143/00 **אריה לוי נ' ישראל שולר**, תק-על 2003(1), 779.

כך גם דרישת הכתב ב**סעיף 5 לחוק המתנה**, תשכ"ח-1968, לפיה התחייבות לתת מתנה בעתיד טעונה מסמך בכתב. עוד מהראוי להפנות לדרישת הכתב המצויינת ב**סעיף 9 לחוק המתווכים במקרקעין**, תשנ"ו-1996, בנושא הדרישה להזמנה בכתב בעניין תיווך במקרקעין. בנושא זה לא הסתפק המחוקק בקביעה כללית בדבר עצם דרישת הכתב, אלא אף הותקנו תקנות בדבר הפרטים שאמורה לכלול ההזמנה בכתב.

בנוסף, מוצאים אנו דרישה צורנית כהסכם **נפרד** בכתב, כגון בהתייחס לתקופת התיישנות מוסכמת, כהוראת **סעיף 19 לחוק ההתיישנות**, תשי"ח-1958.

ההסבר לדרישות אלו, חשיבותם של אותם מסמכים, כשהדרישה הצורנית נועדה להביא לידי ביטוי את הרצינות הנדרשת וכן כי קיימת גמירות דעת לאותה הסכמה וכפי שנקבע, בע"א 2215/00 גורי נ' דנגור, פ"ד נו(3), 932; ע"א 726/71 **רוסמן את ק.ב.ק שותפות רשומה ו-4 אח' נ' מנהלי עזבון**, פ"ד כו(2), 781.

9. סוג אחר של דרישה מקדמית לתקופתו של הסכם, קבלת אישור כתנאי לתקפותו. ניתן לכלול בסוג זה את כל אותן הוראות דין, המצריכות אישור פעולות של בעל תפקיד כגון מנהל עזבון, מפרק, נאמן בפשיטת רגל ועוד.
10. דרישה בדרגה גבוהה יותר, עניינה הדרישות הצורניות בצוואה, לרבות ההוראות שבסעיף 20 לחוק הירושה, תשכ"ה-1965 (להלן - חוק הירושה), דהיינו צוואה בעדים. עם זאת, העדים אינם אמורים להעיד – כעדי קיום – על תוכנה של הצוואה או על כשרותו של המצווה. כל שעל העדים לאשר, כי המצווה הצהיר בפניהם כי זו צוואתו וחתם עליה. כך גם בצוואה בפני רשות שבסעיף 22 לחוק הירושה, דברי המצווה נרשמים וכשהאישור אף הוא מתייחס לא לתוכנם של הדברים, אלא לאופן העריכה.
11. והנה, בשונה מהמקרים שפורטו לעיל, בהם אין אנו עוסקים בשאלה אם הצד להסכם הבין את תוכנו של ההסכם או אם המצווה בצוואה הבין את תוכנה, בחוק יחסי ממון, אנו מוצאים את אותה דרישה חריגה, לפיה הסכם ממון טעון הן את דרישת הכתב והן את דרישת האישור. אולם, בהתאם להוראות סעיף 2(ב) לחוק יחסי ממון:
- "האישור לא יינתן אלא לאחר שנוכח בית המשפט או בית הדין שבני הזוג עשו את ההסכם או את השינוי בהסכמה חפשית ובהבנם את משמעותו ואת תוצאותיו".**
- גם במקרה זה הותקנו תקנות, תקנות סדרי דין (אישור הסכם ממון בין בני זוג), תשל"ד-1973, אשר הוחלפו למעשה, עם תיקון תקנות סדר הדין האזרחי וכשבהתאם לתקנה 258 כ, על בית המשפט להסביר לבעלי הדין **"את משמעות הוראות ההסכם, ויברר שהם ערכו אותו בהסכמה חופשית"**.
- הנה כי כן, מוצאים אנו דרישה מיוחדת, שעניינה הליך משפטי, במסגרתו בית המשפט אמור לבחון לא רק את זהות המתקשר ורצונו החופשי, אלא לבחון את הבנת כל אחד מבני הזוג, את משמעות ההסכם ואת תוצאותיו.
- יוער כי בעוד שדרישת התקנות, עניינה כי בית המשפט יסביר את משמעות הוראות ההסכם וכן כי הוא נערך בהסכמה חופשית, הרי בהתאם להוראות חוק יחסי ממון על בית המשפט להיות נוכח, שאכן הצדדים הבינו את המפורט לפי החוק.

הסכם ממון שאושר הנו בעל מעמד מיוחד. כפי שנקבע בע"א 4/80 מונק נ' מונק, פ"ד [ל\(3\) 421, 428](#); "...בפנינו חוק מיוחד שיש בו משום תוספת על דיני החוזים הכלליים בנקודה הרלוונטית לערעור זה. בגלל היחסים המיוחדים, העדינים והמורכבים הקיימים בין בעל ואישה, קבע המחוקק כי אין תוקף להסכם ביניהם אלא אם משתכנעת ערכאה שיפוטית שההסכם נעשה מתוך רצון חופשי, ללא לחץ, ושני הצדדים הבינו בדיוק במה המדובר, ומהן התוצאות האפשריות של חתימתם על אותו הסכם" (ההדגשות לא במקור - י.ש.).

12. הנה כי כן, תנאי לתקפותו של הסכם ממון, כי התקיים הליך אשר במסגרתו:
- א. על בית המשפט להסביר לצדדים את תוכנו של ההסכם.
 - ב. על בית המשפט לברר את יסוד הרצון החופשי.
 - ג. על בית המשפט להשתכנע כי אכן הצדדים הבינו את תוכנו של ההסכם, במובן "הבינו בדיוק במה מדובר". משמעות הבנה זאת, לא רק משמעות הכתוב אלא התוצאות מכך.
- מדובר על מטלות המחייבות את בית המשפט, בבואו לאשר הסכם ממון, בפעולות אלו או אחרות.

13. מאליו יובן, כי אם בית משפט אישר הסכם ממון שלא בדרך האמורה, אזי נפל פגם בהליך. הרוצה לתקוף פגם בהליך השיפוטי, חייב להגיש ערעור על ההליך השיפוטי. אין הוא רשאי לתקוף את ההליך השיפוטי לכשעצמו, במסגרת תקיפת הפן ההסכמי.

כפי שנקבע ברע"פ [7148/98 עזרא ואח' נ' זלזניאק ואח'](#) תק-על 99(2), 1271 "הלכת בית משפט זה בכל הנוגע למהותו, אופיו ותקפו של פסק דין שניתן בהסכמת הצדדים, הלכה סדורה ובהירה היא...", דהיינו, אותה אבחנה בין הפן ההסכמי והפן השיפוטי וכנגזרת מכך שני מסלולי הביטול, דהיינו תקיפת הפן ההסכמי המאפשרת הגשת תביעה חדשה שעילתה הפגם ההסכמי ומנגד תקיפת הפן המשפטי, שאזי הדרך הראוייה נקיטת הליכי ערעור רגילים.

יוער, כי אישורו של הסכם ממון, אינו כאותו מצב של פשרה שניתן לה תוקף של פס"ד – אלא מדובר בתנאי חיצוני שהוא תנאי לתקפותו של ההסכם. לכן, הפרת ההסכם מחייבת פנייה לבית משפט, ככל הסכם אשר צד הפר אותו. לא ניתן לפנות בענין הסכם ממון, אף אם אושר - וזאת בלבד - ישירות להוצאה לפועל.

מעת שמדובר באישור הסכם ממון לכשעצמו, הרי לא מדובר כלל בפס"ד שנתן תוקף של פסק דין להוראותיו. ממילא, תקיפת הפן המשפטי, עניינה תקיפת האישור המוקדם, ההכרחי לתקפותו של ההסכם. מאידך, תקיפת הפן ההסכמי, די יהיה בה על מנת לאיין את ההסכם לכשעצמו.

עם זאת, יכול והסכם ממון יקבל אף תוקף של פס"ד, כגון במסגרת של תובענה בענייני רכוש.

לאחר חקיקתו של [חוק בית המשפט לענייני משפחה](#), הרי בהתאם להוראות [סעיף 3\(ג\)](#) לחוק, הוקנתה סמכות לבית משפט ליתן תוקף של פס"ד להסכם, הגם שלא קדמה לו תובענה תלויה ועומדת.

מדובר בסמכות מיוחדת אשר אינה מצויה ואינה מוקנית לבית משפט אחר, אשר בהעדר סכסוך ובהעדר תובענה, אין הוא רשאי ליתן תוקף של פס"ד להסדר או להסכם זה או אחר.

מעת שניתן תוקף של פס"ד להסכם ממון, אזי ממוזגות במתן תוקף זה, אותן שתי תכונות כפס"ד, אשר נתן תוקף להסדר פשרה. במקרה שכזה, אכן הערעור אף הוא מתייחס לפן של ההליך המשפטי, בעת מתן תוקף של פס"ד להסכם.

ודוק, לא די במתן תוקף של פס"ד להסכם ממון ובהתעלם מיישום דרישות אישורו.

14. בנושא אחרון זה, יש להבדיל בין מתן תוקף של פס"ד להסכם ממון לכשעצמו, לבין מתן תוקף של פס"ד להסכם שעניינו הוראות שמעבר להוראות הסכם הממון.

בכל הקשור להסכם הממון חלות שתי הוראות דין. האחת, הוראת [סעיף 2\(ב\) לחוק יחסי ממון](#) והשנייה, אותה [תקנה 258 כו' לתקנות סדר הדין האזרחי](#). מאידך, ככל שמדובר בהוראות אחרות, מצויים אנו בגדרה של התקנה האחרונה בלבד.

בהתאם לתקנה וכאמור לעיל, על בית המשפט להסביר את משמעות הוראות ההסכם, בעוד שבהתאם להוראת החוק, וכאמור, הדרישה הנה מעבר לאותו הסבר. דהיינו, לא די בהסבר בית משפט אלא על בית המשפט להיווכח, כי אכן בני הזוג הבינו לא רק את משמעות הוראותיו של הסכם הממון, אלא גם את תוצאות ההסכם, על הוראותיו.

15. בפסיקה מוצאים אנו קביעות חד משמעיות, לפיהן גם במסגרת של אישור הסכם לפי [חוק יחסי ממון](#), ניתן לתקוף את ההליך המשפטי וכפי שצויין עוד ב**רע"א 359/85 קוד ואח' נ' קוד** (להלן - קוד) פ"ד לט(3), 421 ; 422-423 **"סומכת אני ידיי על שיקולו ... שפגם בהליך גופו (כגון, שלא הוסבר לצדדים, כדרישת החוק, תוכן ההסכם או שלא נבדק דבר היותם נכונים בנפש חפצה לכרות אותו) הוא עניין לערעור לפני ערכאה גבוהה יותר.."**. לא למותר להוסיף כי גם בפסיקה שעניינה תקיפת ההליך המשפטי במתן תוקף של פס"ד להסכם פשרה, מוצאים אנו את האבחנה שפורטה לעיל וכן את ההפנייה להגשת ערעור על תקיפת הפן המשפטי.

בע"א 2536/90 **סיטבון ואח' נ' סיטבון, פ"ד מה(2), 573 ; 574** קובע הנשיא שמגר: **"אם בעל הדין גילה פגם בהליך השיפוט, תרופתו היא לערער. למשל, כאשר נקבע למתן פסק הדין סדר דין מסויים, והשופט התעלם ממנו... במקרים כאלה בא בעל הדין בטרוניה אל השופט, ולכן יש להגיש ערעור כדי שערכאת הערעור תעמיד את הדברים על תיקנם"**.

16. מצאנו אם כן, כי מהבחינה העיונית ניתן לתקוף במסגרת ערעור את הפן המשפטי ובענייננו את הליך האישור בפני בית משפט קמא. אולם לא די בעצם הסמכות להידרש לסוגיית האישור וההליך השיפוטי בפני בית משפט קמא, אלא יש לבחון, הכיצד ייעשה הדבר, לרבות המדיניות המשפטית הראויה.

17. אם אכן מפרוטוקול הדיון, ניתן להיווכח, על פני הדברים, כי לא התקיים הליך משפטי ראוי, אזי, לכאורה, לא יהיה קושי לבחון את אותו הליך משפטי – הכל כפי שעולה מפרוטוקול הדיון. כך אם ניתן תוקף של פס"ד להסכם ומבלי התייחסות ל**חוק יחסי ממון**. ראו **ע"א 490/77 נציה נ' נציה, פ"ד לב(2), 621** (להלן – פרשת נציה). הקושי

מתעורר, בעת שעל פני הדברים לא ניתן להסיק מפרוטוקול הדיון את אשר טוען צד זה או אחר, במסגרת הערעור על ההליך המשפטי. למעשה מדובר בערעור, אשר הטענות הנן טענות לבר מפרוטוקול הדיון בפני בית משפט קמא. יתר על כן, למעשה הטענה בערעור עניינה אופן התנהלות בית משפט קמא. נסיבות אלו, במרבית המקרים לא יבואו לידי ביטוי, כאמור, בפרוטוקול הדיון. האם בגין כך יש לדחות ערעור שכזה או שמא יש לאפשר לצדדים להביא "ראיות נוספות" במסגרת הערעור ועל אחת כמה וכמה משדנים אנו בערעור, שסעיף 9 לחוק בית משפט לענייני משפחה חל עליו.

שיקול נוסף, עניינו יישום מטרת החקיקה, אשר קבעה את האישור כתנאי לתקפות הסכם הממון.

האישור נועד למנוע כל טענה בעתיד, כאילו נחתם ההסכם שלא מתוך רצון חופשי או מתוך אי הבנה, כדברי השופטת בן-פורת בעניין קוד " **ספק בלבי, אם לאחר קבלת אישור להסכם ממון בין בני-זוג במעמד של שופט... (בלי שערערו על פגם שנפל בהליך האישור), יכול בן-זוג להישמע בטענה, שכרת את ההסכם, בניגוד להצהרתו, מרצונו הטוב והחופשי. אם נגרוס אחרת תתרוקן לכאורה מתוכנה הדרישה לאישור כזה, הבא לפי עצם טיבו וטבעו להבטיח, שבני הזוג יבינו הבן היטב את תוכן ההסכם ויסכימו לו מרצון...** " (בעמ' 422).

בהתאם לגישה זו, מעת שההליך המשפטי נוהל כדבעי, לכאורה ייקשה לתקוף את ההסכם בעילה שמקורה בפגם בכריתתו של ההסכם. במצב שכזה, אותו אחד אשר יבקש לתקוף את ההסכם, חייב יהיה לבחור בהליך של ערעור בטענה של פגם בהליך האישור. בנסיבות אילו נמצא במצב, בו יכול וחרטה של צד להסכם ממון, תביאו לתקוף את הליך האישור תוך עתירה להבאת ראיות, על מנת להוכיח את טענותיו בכל הקשור להליך האישור.

מנגד, דווקא לאור הדברים האחרונים מפרשת קוד, אם לא נאפשר להשיג על ההליך השיפוטי, שוב יכול ויהא בכך לחסום דרכו של צד לתקוף אף את הפן ההסכמי, בה בשעה שיייתכן ואכן לא נוהל ההליך המשפטי כראוי ועל-כן אין מקום למנוע השגה על כך.

18. ודוק, במסגרת הליכי ערעור רגילים, מוצאים אנו לעיתים טענות של מערער או משיב

לפיהן ציינה הערכאה הדיונית דבר זה או אחר – הגם שהדבר לא בא לידי ביטוי בפרוטוקול הדיון. מדיניות בתי המשפט כי בית משפט של ערעור לא יישעה לטענות

שכאלו, תוך קביעה כי אין מקום להתייחס לטיעון שלא מצא את ביטויו בפרוטוקול הדיון, זאת תוך הדגשה של אפשרות הגשת בקשה לתיקון פרוטוקול, וככל שזו לא הוגשה או אם הוגשה נדחתה – כל שמצוי בפני בית משפט של ערעור, הנו הפרוטוקול כפי שהוא. ראו דברי השופט י. גריל בע"א (חיפה) 4892/98 שלום נ' דהן, תק-מח 2000 (1) 9930.

"הכלל הוא שפרוטוקול בית המשפט הוא המשקף נאמנה את שהתרחש בדיון, ואין בלתו. בעל דין הטוען אחרת, חובתו לפנות לבית המשפט ולעתור לתיקון הפרוטוקול, טענת עו"ד גסאן חורי בתשובה לשאלתי מדוע לא ביקש את תיקון הפרוטוקול: "שהדבר לא עלה בדעתי", לאו טענה היא, ומוטב שלא נאמרה משנאמרה. למעלה מן הדרוש אני מפנה לאמור בענין זה בספרו של הד"ר י. זוסמן ז"ל סדרי הדין האזרחי, מהדורה שביעית 1995, עמ' 513:

"לפרוטוקול המשפט נודעת חשיבות רבה, שכן בבית-המשפט לערעורים יתקבל הוא כתמונה נכונה של הדיון, ורישום הכלול בו לא יהא ניתן בדרך כלל, לסתירה".

ובהמשך, שם, בעמ' 514 :

"כיצד ינהג בעל דין כאשר נוכח לדעת כי נפלה טעות ברישום הפרוטוקול? עליו לפנות אל אותו שופט שניהל את הפרוטוקול, ולבקש ממנו לתקן את הרישום אחרת לא ישעה בית המשפט לערעורים לטענת הטעות".

19. דומה כי גם מבחינת מדיניות משפטית ראוייה אין מקום לאפשר, בכל מקרה, דיון בפני בית משפט של ערעור ואף בענייני משפחה, שתוכנו יתמקד באשר ארע או לא ארע בפני הערכאה הדיונית.

תקיפת ההליך המשפטי הנה תקיפת ההליך, ככל שניתן להסיק מפרוטוקול הדיון שאכן ההליך לא נוהל כדבעי.

הגם שכך, עלינו להדגיש כי דרישת [סעיף 2\(ב\) לחוק יחסי ממון](#), אינה דרישה המחייבת את בית המשפט לציין בפרוטוקול הדיון ובהחלטתו, כי אכן התקיימו התנאים המוקדמים לאישור. ההוראה, עניינה אשר מוטל על בית המשפט טרם האישור. ראו ביחס לאבחנה זו בע"א 486/87 אבידור נ. אבידור, קטיין פ"ד מב(3), 499 "דרישת הרישום של פרטי ההליכים... היא דרישה פרוצדורלית ואין באי-מילוייה כדי לפסול את האישור שניתן

על ידי בית המשפט. הדרישה לוודא שאכן בני הזוג עשו את ההסכם בהסכמה חופשית ובהבנים את משמעותו ואת תוצאותיו היא דרישה מהותית, אך הדרישה לרשום זאת על ההסכם היא פרוצדורלית כאמור. בהעדר ראיה לסתור עצם האישור השיפוטי מצביע על כך שהצדדים להסכם הבינו את משמעותו ואת תוצאותיו וחתמו עליו מרצונם החופשי...".

לכך יש להוסיף את כעין "חזקת התקינות", דהיינו שחזקה על בית משפט קמא שבבואו לאשר הסכם ממון, שאכן נדרש הוא להוראות הדין בהתייחס לכך. על אחת כמה וכמה, משמדובר בשופטים שעיסוקם אך ורק בתחום זה, על כל המשתמע מכך.

יתר על כן, יש הרואים בתפקידו של בית המשפט באשרו את ההסכם הממון כתפקיד "פאסיבי גרידא" – ליתן תוקף להסכם, אם בני הזוג עשו אותו בהסכמה חופשית ובהבנת תוכנו ותוצאותיו....", תוך שבהשוואה לאישורו של הסכם שכזה על ידי רושם הנישואין, נראה כי אין המאמת והמאשר, כולל בית המשפט נדרש לבחון את תוכנו של הסכם הממון. ראו [ע"א 543/82 שטרן נ. שטרן ואח' פ"ד לו\(4\)](#), 752. כך גם בפרשת קוד.

מנגד בפרשת נציה, קבע בית המשפט כי אכן ההסכם שאומת על ידי רושם הנישואין וכן אישור של הסכם גירושין בבית הדין – אינם מחייבים את אותם תנאים מוקדמים הנדרשים מבית המשפט הבא לאשרו. אולם הסיבה לכך הואיל כי "יתכן שעצם המעמד של הנישואין או הגירושין מקנה להסכם משמעות ברורה ולכן לא הותנה התנאי לברר במיוחד אם מבינים הצדדים את משמעות ההסכם... שונה המצב ביחסים שבין בני-הזוג בתקופת הנישואין...".

20. אם ניישם את הקביעה כי אף אם מהפרוטוקול לא עולה כי ננקטו ההליכים המוקדמים הנדרשים לאישורו של הסכם ממון, קיימת חזקה שבית המשפט פעל כנדרש ואם אכן לא נתיר הבאת ראיות לסתור, רוקנו מעשית, מכל תוכן, את האפשרות של צד להסכם ממון לתקוף את ההליך המשפט.

יתר על-כן, משכך יכול ואף נרוקן מתוכן את אפשרות תקיפת הפן ההסכמי - אם העילה נעוצה בענין רצון חופשי והבנת הנדרש.

המסקנה המתחייבת כי נמצא מבטלים באופן מעשי את אפשרות הערעור על אותו הליך משפטי. דומה, כי תוצאה זו אף היא מנוגדת למדיניות משפטית ראוייה. ודוק, אם אכן בית משפט לא פעל בהתאם להוראות הדין, אין מקום כי תמנע זכותו של צד אשר נפגע מכך להשיג על אי פעולה שכזאת.

מנגד, אם נאפשר הבאת ראיות, אזי אמור בית משפט של ערעור לקיים דיון של הוכחות, לכל דבר וענין, אודות אשר אירע בפני בית משפט קמא. ניחא, אם דיון כאמור נערך בפני ערכאה דיונית במסגרת תקיפת הפן ההסכמי. שונים הדברים, ככל שמדובר במסגרת ערעור. גם ההיתר להבאת ראיות בערכאות ערעור - בעניני משפחה - אין הוא אמור להעשות כדבר שבשגרה, אלא בעת שנצרך הדבר לאור היות ומדובר בעניני משפחה. כך שינוי שיכול וחל ביני לביני, בין מועד הבאת הראיות בבימ"ש קמא לבין הדיון בערעור, כגון בעניני קטינים או מזונות וכד'.

21. סיכום ביניים עד כה, הדרישה למילוי תנאי [חוק יחסי ממון](#), לאישורו של הסכם ממון הינה דרישה מהותית. מדובר בהליך משפטי, אשר ככל הליך משפטי, אם לא נוהל כראוי ניתן להשיג עליו במסגרת הליך של ערעור, על ההליך המשפטי. מעת שההליך המשפטי הפך לחלוט, אזי לא ניתן לתקוף את ההליך המשפטי במסגרת תקיפת הפן ההסכמי. יתר על כן יכול וייקשה לתקוף את הפן ההסכמי אם האישור היה כדין. השאלה שהצבנו לדיון, אופן ההליך של תקיפת ההליך המשפטי, במסגרת הערעור. במיוחד, הקושי הלכאורי נוכח ההנחה כי אם בית המשפט אישר הסכם ממון תוך ציון כי האישור הינו לפי [חוק יחסי ממון](#), חזקה שאכן התמלאו התנאים המוקדמים. בנוסף, כי הפרוטוקול הוא אכן המשקף את אשר אירע בדיון.

22. דומה, כי הפתרון לשאלה שהצבנו, נעוץ אכן בפרוטוקול הדיון מחד גיסא וההסכם שאושר מאידך גיסא. אם לא ניתן למצוא כל פגם בהליך השיפוטי, מתוך הפרוטוקול לכשעצמו וככל שלא הוגשה בקשה לתיקונו של הפרוטוקול, סבורני כי אין מקום לאפשר "פתיחת" אופן ההליך המשפטי במסגרת ערעור, אלא במקרים יוצאים מן הכלל וחריגים ביותר.

מאידך גיסא, אם אכן ניתן להסתמך על הפרוטוקול בטיעון לעניין ההליך המשפטי, על בית משפט של ערעור להידרש לסוגיה, הגם שבזהירות מרבית תוך בחינת הוראות ההסכם שנדון, שמא ממנו ניתן יהיה להסיק אודות אופן ניהול ההליך המשפטי. ניתן לדמות את המוצע לנושא אחר, בו קיים הבדל אם מבחינה צורנית אין פגם לבין מצב שונה.

כך בצוואות, ככל שלא נפל פגם צורני, על המתנגד לצוואה הנטל להוכיח פגם שנפל בה. מנגד אם נפל פגם, אזי על המבקש לקיימה, חרף הפגם, להוכיח את הנדרש לפי [סעיף 25 לחוק הירושה](#). ראו [ע"א 869/75 בריל נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד לב \(1\) 98, 101](#). אם אכן מהפרוטוקול, טרם מתן האישור והחלק האופרטיבי של האישור - נראה על פני הדברים שאכן התנהל הליך תקין לכל דבר וענין, רק במקרים חריגים וקיצוניים ניתן יהיה לתקוף את ההליך המשפטי.

אם מהפרוטוקול לא עולה באופן ברור כי ההליך התנהל כדבעי, הרי אם ניתן האישור לפי [חוק יחסי ממון](#), קיימת אותה חזקה שפורטה לעיל. אולם, זאת ניתנת לסתירה. אף כאן, ככל שלא הוגשה בקשה לתיקון פרוטוקול אזי מסגרת הערעור אינה המסגרת לתיקונו. עם זאת, במקרים חריגים ניתן יהיה להתיר הבאת ראיות נוספות, אותם מקרים אשר לאחר שתונח תשתית עובדתית ראויה, יצדיקו זאת.

אולם, אם מפרוטוקול הדיון לכשעצמו בצירוף תוכן ההסכם, ניתן להסיק כי ההליך המשפטי לא נוהל כראוי, יש מקום להתערבות ערכאת הערעור.

23. שאלה נוספת הנצרכת להכרעה, עניינה, מהי אכן אותה הדרישה לפיה על בית המשפט

להשתכנע שבני הזוג אכן הבינו את משמעותו של ההסכם ותוצאותיו. לכאורה, אם נדרש לפרשנות המילולית בלבד, יהיה על בית המשפט להסביר סעיף סעיף לכל אחד מבני הזוג, לפרוש בפניהם את כל התוצאות האפשריות מכל הוראה שבהסכם, ולא די בכך אלא יהיה עליו לבחון אם אכן כל אחד מבני הזוג אף הבין את אותו הסבר. דומה שדרישה זו אינה נצרכת, לאור תכליתה של ההוראה של הדין. עם זאת, יכול ותהא משמעות לאופן יישום הוראת הדין, ככל שמדובר על בני זוג, אשר כל אחד מהם מיוצג ע"י עו"ד, שאזי ניתן גם להסתמך על אותם הסברים שוודאי ניתנו ע"י עורכי הדין.

יתר על כן, יש גם לערוך אבחנה בין סוג ההסכם ותוכנו, לרבות נסיבות כריתתו. ככל שמדובר בהסכם שניתן לראות את תוכנו כתוכן "שגרתי", עד כמה שניתן לראות ככזאת

בהסכמי ממון, אזי גם ההסבר הנדרש הנו בדרגה פחותה, לעומת הסכם שניתן לראותו כחריג ועל כן טעון הוא הן הסבר מפורט יותר מבית המשפט והן בחינת יתר של אותה הבנה נדרשת ע"י שני בני הזוג, לרבות בחינת הרצון החופשי.

24. לכל האמור יש להוסיף כי יתכנו מקרים בהם על בית המשפט לסרב לאשר הסכם ממון זה או אחר, זאת אם נוכח הוא שהגם שעל פני הדברים, אכן מובע רצון לאישורו של ההסכם, אין הדבר עולה בקנה אחד עם מכלול הנסיבות ומכלול ההבנות הקשורות לאותו הסכם ספציפי. דומה כי בעל נסיון יכול להבחין, אם אכן מדובר באותו רצון חופשי ובאותה הבנה מלאה לתנאי ההסכם, אם לאו.

לא חזות דברי צד זה או אחר היא המחייבת את בית המשפט, אלא אותה בחינה אמיתית, טרם מתן אישור זה או אחר.

עם זאת בית המשפט לא יסרב לאשר הסכם אך ורק הואיל ולדעתו קיימים בו תנאים מקפחים. כפי שנאמר בע"א 573/82 ברק נ. ברק ואח' פ"ד לח (4) 626, 632 "אפשר שצד, המתקשר בחוזה, מודע לכך, כי ההישגים הם בעיקר לזולתו ובכל זאת מטעמים הרצויים לו הוא מתקשר באותו הסכם. אל לו לבית המשפט להתערב בכגון דא, לעשות הסכמים עבור בעלי הדין שהתקשרו ביניהם או לשפר או לשנות את שנקבע על-ידיהם בהסכם, רק משום שנראה לו לבית המשפט, כי ההסכם, שנכרת מרצונם של בעלי הדין, אינו צודק או שהוא מקפח קיפוח של ממש את אחד המתקשרים..."

25. מסקנת האמור כי על בית משפט לבחון בכל מקרה ומקרה את ההסבר הנדרש באותו הסכם ספציפי ובלבד שאכן יסביר הוא עצמו את עיקרי ההסכם, תוך שיברר ישירות מול בני הזוג את הבנתם.

עצם הצהרה של בני הזוג כי אכן הבינו משמעותו ותוצאותיו לא תמיד יהיה די בה. במיוחד, מהראוי כי בית המשפט יסביר לכל אחד מבני הזוג, את התנאים לחלות תנאים אלו ואחרים, ובמיוחד ששאלה זו היא מהותית ביחס להסכם ספציפי זה או אחר. עוד נציין, כי מהראוי כי אותו הסבר ספציפי ימצא את ביטויו אף בפרוטוקול הדיון.

26. העולה מהמקובץ, כי עקרונית רשאי בעל דין להשיג במסגרת ערעור, על אופן ההליך המשפטי בו אושר הסכם הממון או ניתן לו תוקף של פסק דין.

השגה שכזאת, נפרדת היא מהשגה על תקפותו של ההסכם מחמת פגמים בכריתת ההסכם.

עם זאת, התערבות ערכאת הערעור תוך קביעה כי נפל פגם בהליך השיפוטי, תעשה במקרים חריגים ויוצאים מהכלל ולא כדבר שבשגרה.

גם אם מוקנית זכות ערעור, לא קיימת זכות מוקנית להבאת ראיות על אופן ניהול ההליך בפני בית משפט קמא. דרך כלל, לא יהיה מקום להבאת ראיות במסגרת הערעור.

ההליך כפי שהתנהל בפני בית המשפט אמור לבוא לידי ביטוי בפרוטוקול הדיון ובמתן האישור ופסק הדין להסכם. טענות והשגות אשר אינן באות לידי ביטוי כלשהו בפרוטוקול הדיון, בדרך כלל לא תתקבלנה, להבדיל, ייתכן, מטענה שהוגשה בקשה לתיקון פרוטוקול ובית המשפט קמא לא נעתר לה, למרות שהיה מקום לכך, שאזי הערעור הוא גם על בקשה אחרונה זאת.

ודוק, גם אם מפרוטוקול הדיון עולה כי יש מקום להשגה זאת או אחרת, עדין לא ימהר בית המשפט של ערעור להתערב במתן האישור ו/או תוקף של פסק דין לו.

27. גם במשפט העברי התעוררה שאלה דומה, בכל הקשור לטענות בערעור שעניינן פגם בהליך שהתנהל בערכאה ראשונה.

הכלל הגדול הינו **"בי דינא בתר בי דינא לא דייקי"** (בבא בתרא קלח ע"ב). דהיינו, כי בית דין אחד אינו בודק אחר בית דין חברו.

כפי שמדגיש פרופ' שוחטמן בחיבורו סדר הדין, ירושלים תשמ"ח, בעמ' 445, אין כוונת הדברים כי לא יתכן שנפלה שגגה בפני בית הדין, אלא **"משמעות הדברים היא אפוא, שיש לסמוך על בית הדין שאין הם עושים חצי מלאכה, ואם הם כתבו מסמך כלשהו - יש להיות סמוכים ובטוחים שבררו קודם לכן את כל הטעון בירור."**

כך גם במסכת יבמות דף ק"ו עמ' א', אין לערער אחר סידור חליצה על ידי בית דין שמא בית הדין לא בירר אם אכן החולץ הוא היבם.

יתר על כן, כשטענות על פגמים בניהול הדיון נסתרות מרישומי הפרוטוקול, או שאינן משתקפות ועולות ממנו - לא תשמענה טענות שכאלה (שוחטמן, שם, עמ' 462 ופסה"ד המובאים שם).

לבסוף נציין, כי בפסיקת בתי הדין הרבניים נקבע, כי מעת שפסה"ד מבוסס על הודאה או הסכמה של בעלי דין, אין מקום לערעור התוקף הודאה או הסכמה שכזו, הואיל ומדובר, למעשה, על תקיפת ממצא עובדתי שנקבע על ידי הערכאה הדיונית. על כן, כפי שאין בית דין לערעורים מתערב, דרך כלל, בממצאים עובדתיים, שנקבעו על ידי ערכאה דיונית, דהיינו בית הדין האזורי, כך גם בהשגה על קביעה של בית הדין האזורי, כי הצדדים הסכימו להסדר זה או אחר.

28. ניתן למצוא דמיון בין הסוגיה דנן לבין הסוגיה של תקיפת הסדרי פשרה שקיבלו תוקף של פסק דין.

סמכותו של בית המשפט לאשר הסדרי פשרה נובעת מהוראות [סעיף 79א לחוק בתי המשפט](#) [נוסח משולב], תשמ"ד-1984. אולם גם מסגרת זאת כוללת שתי חלופות. האחת בה בית המשפט מציע פשרה – דהיינו בית המשפט מעורב בתוכנו של ההסדר. השנייה, הסדר המובא לבית המשפט על ידי הצדדים לדיון, על מנת שבית המשפט יתן לו תוקף של פסק-דין וללא מעורבותו של בית המשפט.

המקרה דנן, דומה לכאורה לחלופה השנייה דלעיל, בחינת מעורבות בית המשפט בנסוחו.

ביחס להסדרי פשרה הדגישו בתי המשפט את החשיבות של סופיות הסדרי הפשרה וכפי שצוין [בע"א 2495/95 בן לולו נ. אליאס ואח' פ"ד נא\(1\)](#), 577 "ברור, כי אם תינתן לבעלי הדין האופציה הנוחה לבטל הסכמי פשרה, בהם התקשרו, כל אימת שישתבר להם

בדיעבד כי נזקם גדול משסברו בעת כריתת ההסכם, יישמט כל יסוד מתחת למוסד הפשרה...". וכן בהמשך "מכך עולה, כי יש לאפשר פגיעה בסופיותן של פשרות בשל התגלותן של עובדות בשלב מאוחר יותר, רק במצב בו קיימים טעמים כבדי משקל במיוחד...".

עם זאת וכפי שנקבע [ברע"א 4976/00 בית הפסנתר נ. מור ואח' פ"ד נו\(1\)](#), 577 "בהקשר זה, ההליך השיפוטי, המשמש מסגרת לפשרה המושגת בין הצדדים, אך מגביר את העוצמה הגלומה בתוקפה של הפשרה. שכן, בית המשפט מסייע לצדדים להגיע לפשרה כשלנגד עיניו כתבי טענותיהם והוא אף בוחן את הפשרה קודם אישורה על-יסוד בקשת הצדדים. בכך מובטח – גם מן הבחינה הראייתית – כי הצדדים אומנם מבינים היטב את תוכנה של

ההתקשרות, וכי גמרו בדעתם להתקשר בחוזה. על רקע זה רשאים צדדים לטעון כנגד פסק-

פשרה כי הפשרה נכפתה על-ידי בית-המשפט עצמו. אלא שאז דרך התקיפה של פסק-

הפשרה היא על-ידי הגשת ערעור...".

דהיינו, מעת שניתן תוקף לפשרה, מבחינת תוכנה ככל שבית המשפט היה מעורב בגיבושה, לכאורה ייקשה לתוקפה בחינת הפן ההסכמי. מאידך פגם בהליך המאפשר הגשת ערעור, יכלול גם טענה כי הפשרה נכפתה על ידי בית המשפט.

אולם ראו לאחרונה בע"א 5914/03 שוחט נ. כלל חברה לביטוח (ט.פ.), אשר לכאורה קובע כי גם טענה על כפיית פשרה על ידי בית המשפט, עניינה בתביעה נפרדת, התוקפת את הפן ההסכמי ולא את הפן של ההליך השיפוטי.

מכל מקום עניינו דומה יותר לאשר נקבע ברע"פ 7148/98 עזרא ואח' נ. זלזניאק ואח' תק-על 1271, 99(2), בהתייחס למעורבות בית המשפט במסגרת פסק דין הנותן תוקף להסדר פשרה בין הצדדים "אינה מתבטאת במעורבות בתוכן ההסכם אלא במתן גיבוי להסכם על ידי אישורו כפסק דין...".

מהכלל אל הפרט

29. עלינו לבחון, אפוא אם אכן במקרה דנן האישור ומתן תוקף של פס"ד להסכם ניתנו לאחר

שהתמלאו כל ההליכים הנדרשים בהתאם לסעיף 2(ב) לחוק יחסי ממון, אם לאו.

לאור המסקנה שפורטה לעיל, אין אני מוצא לנכון להתייחס לטענות העובדתיות של המערער מחד גיסא, ולטענות העובדתיות של המשיבה מאידך גיסא, בכל הקשור להליכים כפי שהתנהלו בפני בית-משפט קמא, ככל שטענות אלו אינן באות לידי ביטוי בפרוטוקול הדיון.

ודוק: אין גם מקום להתייחס לאמירות נטענות של בית-משפט קמא, אף באותו הליך נטען בו חייב המערער בהוצאות לאחר האשור ופסק הדין דנן, כל עוד ואין זכר לכך בפרוטוקול הדיון.

כפי שהובא לעיל, עלינו לבחון שניים: ראשית, את פרוטוקול הדיון והחלטת בית משפט קמא. שנית, תוכנו של ההסכם וככל שניתן להסיק ממנו מסקנה זו או אחרת.

30. דומה כי במקרה דנן יש מקום לבחון בתחילה את תוכנו של ההסכם, ולאור בחינה זו,

להידרש לאמור בפרוטוקול הדיון ובהחלטת בית משפט קמא.

לא בכדי, מצאנו לנכון לפרט בהרחבה את הוראות ההסכם המשתרע, על פני 13 עמודים ו-74 סעיפים.

בצדק, נטען כי למעשה עיקרו של ההסכם נועד לאפשר ניסיון של שלום בית, אולם ההסכם בא אף להורות, הן אשר יחול אם שלום הבית יופר על ידי המערער, לרבות גירושין, והן רצון של מי מהצדדים להתגרש שלא בהקשר להפרתו של ההסכם. ניתן לסכם כי ההוראות הכלליות של ההסכם, קובעות כי על המערער לשאת בכל התשלומים הנוספים שיידרשו לשם השלמת הבנייה של הדירה שאמורה להיבנות על המקרקעין. על המערער אף לסלק כל שיעבוד שירבוץ על זכויות הצדדים בדירה. בנוסף, על המערער להעביר את מלוא זכויותיו על שם המשיבה, בכל מקרה ובו תינתן הודעה על ידי האישה-המשיבה בעניין הפרת הוראות שלום הבית, כולל הגשת תביעת גירושין על ידה מחמת התנהגות של המערער, מכל סיבה שהיא.

עוד נקבע כי רק נכסים ו/או זכויות שיהיו על שם המערער יהיו ברי איזון, לרבות נכסים מלפני הנישואין או שקיבלם בירושה, בעוד שנכסים ו/או זכויות שיהיו על שם המשיבה, לא יהיו ברי איזון.

למעשה, בכל הקשור לפן הרכושי, משמעות הוראות ההסכם כי למעט מקרה ובו יחפוץ מי מהצדדים להתגרש, שלא מחמת מתן הודעה על ידי האישה, שאזי, יקבל הבעל רבע מהזכויות בדירה שתיבנה על גבי המקרקעין, הרי בכל מקרה אחר, לא רק שכל הזכויות במקרקעין ובדירה יועברו על שם המשיבה, אלא יהיה על המערער עצמו אף להשלים את החסר ולהסיר כל שעבוד.

בנוסף, קיימים הסדרים ביחס למשמורת והסדרי ראייה, הסדרים החורגים מהמקובל. כך, רק בהגיע ילד לגיל 13 זכאי המערער לקבלו לסוף שבוע, ולמחצית החגים והחופשות. כך הסדר המאפשר לאישה להחליט באופן עצמאי על הגירה מהארץ, ולבסוף אותה הוראה - בלי להיזקק לעצם תקפותה - לפיה, ההוראות בעניין משמורת והסדרי ראייה, יחולו גם על מי שטרם בא לעולם.

גם פרק המזונות קובע הוראות, אשר על פניהן אינן שגרתיות, לרבות קביעת מזונות עבור ילד שטרם בא לעולם.

31. אכן, אם היינו נדרשים לשאלת פגם בכריתת ההסכם, היה עלינו לבחון אחת לאחת את הוראות ההסכם ושאלת פגם זה או אחר בכריתתו.
- אולם, עלינו לנסות ולהימנע מבחינת פגם זה או אחר ולצאת מתוך הנחה שגם אם, לשיטתנו, התנאים שנקבעו חורגים, עדיין יכול וצד יסכים לתנאים קיצוניים שכאלה - הכל על מנת שלא לאבד את אשתו וילדיו, לאחר שאשתו גילתה את אשר גילתה ביחס אליו.
- לא לנו - בהליך דגן - לבחון את שיקוליו של המערער, ככל שהיו, לרבות בחירתו המודעת שלא להיוועץ בעו"ד מטעמו ובחירתו להסתיר אף מהוריו את תוכנו של ההסכם.
- די אם נציין, כי קרוב לוודאי שהמערער עצמו ידע גם ידע, כי לא יימצא עו"ד אשר ייתן ידו לתנאים שכאלה ועל אחת כמה וכמה, כי הוריו לא יסכימו מכל וכל לתנאים שכאלה.
- מדובר במי שנטען כי הוא עובד בנק וחזקה שידע גם ידע את הסיבה, מדוע להעלים את עריכת ההסכם.
- ניתן אף לצאת מהנחה שאכן המערער הבין כי אם יפר את שלום הבית, אז יפסיד רכוש רב.
32. אולם השאלה העומדת לדיון, האם בית המשפט הבהיר והסביר למערער באלו מקרים יחולו אותם תנאים שפורטו לעיל. יתר על כן, האם בחן בית המשפט כדבעי, שאכן המערער הבין זאת.
33. על מנת לבחון שאלות אחרונות אלו, יש לחזור ולפנות לפרוטוקול הדיון ולהחלטת בית המשפט.
- אם נדרש לצד הפורמלי, דומה כי ההחלטה אינה מתאימה למפורט בפרוטוקול עצמו. מפי הצדדים נרשם כי בית המשפט הקריא את עיקרי ההסכם, וכן אישרו הצדדים עצמם כי חתמו על ההסכם מתוך רצון חופשי, תוך הבנתו, משמעותו, ותוצאותיו.
- בהחלטה עצמה, אשר דומה כי היא החלטה מובנית, עולה, כי תוכן ההסכם הוקרא, ואם לא די בכך, התוכן אף הוסבר והובהר לצדדים, דבר אשר לא עולה מפרוטוקול הדיון עצמו.

יתר על כן, בהחלטה אכן צויין, כי הצדדים הצהירו אודות הרצון החופשי והבינם את משמעותו ותוצאותיו של ההסכם, אולם, אין בהחלטה, כאילו בית המשפט עצמו אכן השתכנע, הן בשאלת הרצון החופשי, והן בשאלת הבנת המשמעות והתוצאות.

34. כפי שצינו לעיל, עצם החסר בפרוטוקול ובהחלטה, אין בו כשלעצמו לקבוע כי אכן נפל פגם בהליך השיפוטי. עם זאת, יש בכך משום פתיחת פתח לבחינת ההליך. אם נעין בפרוטוקול הדיון, לא ניתן להתעלם מדברי המערער עצמו, אשר הסביר מדוע לא התייעץ עם עו"ד ומדוע אינו מיוצג, כשהסברו כי לא התייעץ **"משום שההסכם, לפי איך שאני רואה אותו, הוא הסכם שלום בית ואין לי שום כוונה עתידית לקום וללכת וגם לא מצד אשתי"**.

בסופו של הפרוטוקול ולשאלת בית המשפט חוזר המערער ומציין כי אינו רוצה להיוועץ בעו"ד **"כי אני רוצה שלום-בית"**.

מדברים אלו עולה, כי לכאורה המערער הבין כי כל הוראות ההסכם אינן רלוונטיות, כל עוד, ואכן הוא חפץ בשלום בית. לא צויין ולא נאמר, כאילו הובהר לו שייתכן והמשיבה תהא רשאית לפעול ולנקוט על דעת עצמה בדרך זו או אחרת, שיכול ותגרום לחלות הוראות ההסכם. יתר על כן, המערער הסביר כי למרות שבית המשפט הציע לו להיוועץ בעו"ד **"אני בכל זאת מחוייב להסכם שנחתם"**.

נוכח דברים אלו, שומה היה על בית-משפט קמא להבהיר באופן חד משמעי למערער, אודות כל החלופות שבהסכם, אשר יכול וייגרמו למתן אפשרות למשיבה ליתן הודעה או לבקש להתגרש, כשלמעשה, ניתן להסיק מהוראות ההסכם, כי אין בהסכם, לכאורה, כל התחייבות של האישה לשלום בית, אלא התחייבות חד-צדדית מצד המערער, אשר גם אם יעמוד בהוראותיו, עדיין לא ימנע הדבר מהמשיבה, לשלוח הודעה בנסיבות אלו או אחרות, או לעתור לגירושין, אף ללא הודעה.

בלשון אחרת, המשמעות של ההסכם, כי אכן קיימת אופציה לניהול חיים של שלום בית, אולם מאידך, מדובר על הסכם גירושין לכל דבר ועניין, על קביעותיו הרכושיות, והסדרי משמורת ומזונות.

קשה לקבל - על סמך האמור בפרוטוקול - שאכן המערער הבין עקרונות אלו, דהיינו, שכריתת ההסכם, הגם שמאפשרת היא שלום בית אינה מונעת סיכול שלום הבית על ידי רצון חד-צדדי של המשיבה, וחלות הוראות ההסכם.

למצער, היה על בית המשפט לציין מפורשות כי הסביר למערער, כי דבריו אין די בהם.

35. למעלה מכך דומה כי גם במקרה דנן, ניתן להחיל את אשר ציין בית המשפט בעניין מונק

דהיינו **"אין אני משוכנע כלל ועיקר מה היו פני הדברים אילו עמד מאן דהוא, יועץ נסתר, מאחורי גבו של המתחייב - המשיב דנן - בשעת עריכתו וחתימתו של ההסכם והיה מקשה ושואל - ומה אם הסכם הגירושין לא יתממש, האם אף על פי כן אתה נכון להקנות את אשר אתה מקנה? תמהני אם היה משיב בהן מוחלט. אין ההסכם דנן עשוי להתאשר, אם לא תנוח דעת בית המשפט כי אכן כך היה משיב"** (בעמ' 425).

ובהשלכה לענייננו, אילו אותו יועץ נסתר היה מגלה את אוזנו של המערער דנן, ומה אם שלום הבית לא יתממש, האם אף על פי כן אתה נכון להקנות את אשר אתה מקנה, דומה כי התשובה ברורה וחד משמעית היא.

36. ככלל, על בית משפט המתבקש לאשר הסכם ממון ו/או ליתן תוקף של פס"ד להסכם

הכולל אף הסכם ממון, לבחון, בחון היטב מדוע אכן נמנע אחד מהצדדים להיוועץ עם גורם חיצוני.

עצם סירוב שכזה, חייב להדליק "נורה אדומה" בפני בית המשפט.

לא מדובר במקרה ובו בגין העדר יכולת כלכלית, אין ייצוג למי מבעלי הדין. במקרה דנן, מדובר במי שאף לא גילה את אוזנם של המקורבים לו, אודות ההסכם וכריתתו.

37. במקרה דנן, ניתן לקבוע על סמך הפרוטוקול עצמו ועיון בהסכם, כי המערער חזר והדגיש

את נושא שלום הבית. דהיינו, מבחינתו לא יהיה יישום להסכם, הואיל והוא מתכוון לשלום בית. אכן הוא ציין את נושא גובה סכומי המזונות, דהיינו אכן קיימת הבנה הבסיסית כי מדובר על הסכם שיכול ויחייבו. אולם בכל הקשור ליישומו תלוי הדבר במערער עצמו.

לא מצאנו כי הוסבר למערער כי למעשה האשה יכולה להגיש תביעת גירושין מכל סיבה שהיא הקשורה להתנהגותו של המערער - לפי דעתה, תוך משלוח הודעת פירוד.

יתר על-כן, הסכם כה סבוך נדרש להסבר מקיף במיוחד בכל הקשור ל"תוצאותיו", דהיינו, מהם התנאים לחלות תנאי זה או אחר, תוך פירוט ההוראות השונות.

נושא נוסף הנצרך לבחינה, נושא אותו רצון חופשי. מי שמציין במפורש כי הוא ללא ייצוג ואף אינו חפץ בכך וכן אף מניעת מידע מבני משפחתו, יש לבחון כאמור נסיבות האמור. במיוחד יפים הדברים משקיים סעיף בהסכם - כסעיף הנהוג בחוזי רכישת דירה מקבלן - כי המערער רשאי להוועץ בעו"ד.

במצב שכזה, דומה כי היה על בית משפט קמא לסרב לאשר את ההסכם, או למצער, לדחות את אישורו למועד אחר, על מנת שיהיה סיפק בידי בעל הדין לשקול את רצונו האמיתי כדבעי.

בית המשפט אינו "חותמת גומי" לאישורי הסכמים. לעיתים, באים צדדים לפני בית המשפט ומבקשים לאשר הסכם, אולם לאחר בחינה מדוקדקת של בית המשפט, נוכח בית המשפט כי אין תוכנו כברו.

לא בכדי קבע המחוקק הליך משפטי מיוחד לאישור הסכמי ממון ועל בתי המשפט לא להתעלם מדרישות המחוקק על כל המשתמע מהן, גם אם אכן יכול ויהא כרוך הדבר בזמן שיפוטי זה או אחר.

38. למעלה מהנצרך יש מקום להוסיף כי דברים אלו יפים, לעיתים, גם למקרה ובו מתבקש בית משפט לאשר הסדר פשרה בעניין אזרחי רגיל וכשצד לא מיוצג. לעיתים, הסדר הפשרה מושג באולם בית המשפט וראוי הוא כי תנתן לצד הלא מיוצג את האפשרות לשקול אם אכן חפץ הוא בהסדר.

לא למותר להוסיף, כי חזינו במקרים בהם אף בהיות צד מיוצג, התגלה כי הוא לא הבין את ההסכם או לעיתים כי אין הוא מוכן למעשה להסדר.

ככלל, עדיף כי בתי המשפט יידרשו עוד טרם מתן תוקף של פסק דין להסכם או כבעניינו טרם מתן אישור ותוקף להסכם ממון, לבחון את כל ההבטים הנדרשים, תוך ציון אשר הוברר. זאת על מנת מנוע בעתיד השגות כאלו או אחרות שבירורן מראש ואף ציון בפרוטקול הדיון, היה מונע העלתן.

39. אם ניישם את מכלול האמור למקרה דנן, נמצא למדים כי במקרה דנן, ההסכם הינו חריג

בתוכנו. ההסכם הוא הסכם גירושין לכל דבר וענין אשר בהתאם להוראותיו, המערער

מתחייב להשלים את כל הנדרש לבניית הדירה, כך מתחייב הוא להעביר את מלוא

הזכויות במקרקעין ובדירה על שם המשיבה, אלא אם מדובר בגירושין שלא מחמת הודעה, שאזי יקבל רבע מהזכויות.

אם לא די באמור, נקבעים מזונות בסכומים גבוהים ביותר, כולל מדור, זאת אף ביחס למי שלא בא לעולם. כך גם ביחס לנושא החזקת הילדים.

אכן, ההסכם גם כולל התחייבויות של המערער הקשורות לשלום בית. הוראות אלו כוללות דווח מלא על כל אורחות חייו, כולל קבלת אישורים מראש. כך גם ביחס לנושאים הכספיים. בנוסף, הפרת הוראות אלו תזכה את המשיבה למשלוח הודעה למערער, שמשמעותה יישום כל הוראות הסכם הגירושין וכמתואר לעיל. ודוק, לא מדובר על תקופה נתונה זאת או אחרת, אלא חלות הוראות ההסכם, הינן מכאן ואילך לכל חיי הנישואין. גם אם יפר המערער, לדעת המשיבה, הוראה מההוראות, מספר שנים לאחר כריתתו של ההסכם, יחולו הוראותיו. לכל האמור יש להוסיף, אותה הוראה המאפשרת הגשת תביעת גירושין כולל הודעת פירוד, מכל סיבה שהיא על ידי המשיבה. כך גם חזרה מהודעה וחידושה.

להוראות ההסכם האמורות יש לצרף את אשר אין חולק עליו, דהיינו כי המערער חתם על ההסכם ללא כל ייעוץ משפטי, ואף תוך נתק מהוריו, דהיינו בידודו המלא. האמור, בהתחשב בכך, שברור היה לכל, כי ללא סיוע של הוריו בכל מקרה לא יכול היה המערער לסבור כי יוכל לעמוד בקיום הוראותיו.

והנה מפרוטוקול הדיון ניתן ללמוד על כוונתו של המערער ועל הבנתו. הסברו ותשובותיו לבית המשפט, משמעותן ברורה. הוראות ההסכם אינן מענינות אותו. לפי דבריו הוא, הבנתו, כי אם הוא יחפוץ בשלום בית אזי לא תהיה תחולה להוראות ההסכם. כאילו שהדברים תלויים למעשה בו. כך גם הצהרתו כי גם המשיבה אינה מתכוונת לעזבו. יתר על כן, הוא אף סובר כי מחוייב הוא לחתימתו על ההסכם טרם לכן.

מול דברים אלו, אין אנו מוצאים כל התייחסות של בית המשפט, לרבות אותם הסברים נצרכים בדבר מהותו האמיתית של ההסכם, תוכנו ואכן תוצאותיו. דהיינו, חלותו ללא הגבלת זמן ואפשרות יישום הוראותיו, ללא תלות בהתנהגותו של המערער.

לא למותר להוסיף, אותן הוראות חריגות בנושאים האחרים, אשר קרוב לוודאי כי גם בית המשפט לא היה נותן להן תוקף אם היה ער להן, כגון קביעת מזונות או הסדרי משמורת – למי שעדיין לא בא לעולם.

40. במקרה דנן, נראה כי גם דעתו של בית משפט קמא לא היתה נוחה, מנסיבות עריכת ההסכם ויתכן ואף מתוכנו.

אם לא כן, לא היה מקום כי בית משפט קמא, יחזור על נושא הייצוג ויבחן נושא זה בשנית.

בהתאם לאמור בפרוטוקול עצמו, ניתן לקבוע כי במקרה דנן לא ברור שאכן הוברר למערער כל הטעון הבהרה.

ברי לי שהמערער לא הבין בדיוק את מלוא האמור בהסכם. אולם מעבר לזאת, אין אני יכול לקבל כאילו שוכנע ביהמ"ש כי אכן המערער כרת את ההסכם אכן מתוך רצון חופשי ומכל מקום שאכן הבין משמעותו ותוצאותיו.

41. המקרה דנן הינו אחד מאותם מקרים חריגים, אשר אין מנוס לקבוע כי ההליך המשפטי, כפי שבא לידי ביטוי בפרוטוקול הדיון ובהחלטה, אינו ממלא אחר הנדרש - ככל שמדובר על הסכם ממון.

בית המשפט עצמו אינו מציין כי השתכנע שאכן הצדדים הבינו את משמעות ותוצאותיו של ההסכם, והגם שאין בחסר ציון זה לקבוע כי לא כך פני הדברים, דומה כי ממכלול אשר תואר בלבד, לעיל, ניתן לקבוע כי המערער לא היה ער למלוא המשמעות ולמלוא התוצאות של כריתת ההסכם.

סיכומם של דברים

42. אין זה חזון נפוץ, אם בכלל, שבית משפט של ערעור מתערב בהליך משפטי של אישור הסכם ממון.

ייתכן ויהיה בכך מסר לעוסקים במלאכת אישור הסכם ממון, להקפיד הן על הדרישות המהותיות והן הפרוצדורליות, בבואם לאשר הסכם ממון.

במיוחד יפים הדברים מעת שמדובר בהסכם "חד צדדי" וחריג במהותו. די אם נזכיר החלת הוראות ביחס למשמורת ולמזונות - ביחס למי שעדיין לא בא לעולם.

מתן תוקף של פס"ד לכל הוראות ההסכם, כולל הוראות חריגות אלה, יכול ויצביע על אופן שימת הלב לתוכנו של ההסכם.

כך יש להקפיד שבעתיים בעת שצד לא מיוצג.

עדיף הסכם במועד מאוחר יותר, אך לאחר שברור שהתקיימו כל התנאים לאישורו, מאשר הסכם במועד מוקדם, שלא יהיה בו ליישב סכסוך או לקדם סכסוך, אלא ההיפך מכך, עצם קיומו יהיה בו משום יצירת סכסוך עצמאי.

ככלל, אין חובה על ביהמ"ש לאשר כל הסכם ועל אחת כמה נתינת תוקף של פס"ד לתוכנו.

43. נוכח כל המפורט, דין הערעור להתקבל במובן זה שביחס לאותן הוראות בהסכם שעניין כלול במסגרת הוראות שבהסכם ממון, הטענות אישור בית המשפט, בהתאם [לחוק יחסי ממון](#), האישור ומתן תוקף של פסק דין לאותן הוראות – בטל.

44. בנסיבות הענין ונוכח התנהלותו של המערער בבימ"ש קמא - אין צו להוצאות.

45. המזכירות תמציא לב"כ הצדדים עותק מפסה"ד וכן תחזיר לב"כ המערער את אשר הופקד כערובה.

ניתן היום י"ד באייר, תשס"ה (23 במאי 2005).

י. שנלר, שופט

נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה